

Doorwerken na de AOW-leeftijd

- EINDRAPPORT -

Auteur

Jerzy Straatmeijer

Amsterdam, 8 september 2020
Publicatienr.

© 2020 RegioPlan, in opdracht van KBO-PCOB, Koepel Gepensioneerden, FASv en NOOM

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van RegioPlan. RegioPlan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	1
2 AOW, koopkracht en vermogen	3
2.1 AOW en aanvullend inkomen	3
2.2 Koopkracht	4
2.3 Vermogen	6
3 Doorwerken na de AOW	8
3.1 Doorwerkende ouderen	8
3.2 Doorwerkende AOW-huishoudens en aanvullend inkomen	9
3.3 Doorwerkende AOW-huishoudens en vermogen	10
4 Conclusie	13

Inleiding

1

1 Inleiding

De koopkracht van ouderen blijft al jaren achter bij die van de totale bevolking.¹ Om koopkracht te behouden en eventueel te vergroten, kunnen ouderen ervoor kiezen om door te blijven werken na het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. Steeds meer ouderen hebben een betaalde baan. Volgens statistieken van het CBS hadden in 2019 zo'n 215 duizend AOW-gerechtigden een betaalde baan, terwijl dit tien jaar eerder nog minder dan 140 duizend AOW-gerechtigden betrof.²

In Nederland ontvangen zo'n 3,5 miljoen ouderen een AOW-uitkering. Een op de twintig AOW-huishoudens had volgens het CBS een laag aanvullend inkomen in 2017. Een kale AOW, zonder aanvullend inkomen, ligt iets boven de lage-inkomensgrens.³ Wanneer het inkomen onder deze kritische grens zakt, ontstaat risico op armoede. Daarnaast hadden bijna 87 duizend pensioenhuishoudens dat jaar een negatief vermogen.⁴ Geen of een laag aanvullend inkomen, al dan niet in combinatie met een negatief vermogen, kan een prikkel opleveren voor ouderen om na de AOW-leeftijd te blijven werken.

Seniorenorganisaties KBO-PCOB, Koepel Gepensioneerden, FASv en NOOM maken zich zorgen over de groeiende groep ouderen die na het bereiken van de AOW-leeftijd blijft doorwerken. Volgens de genoemde organisaties zijn er diverse ontwikkelingen die de prikkel voor gepensioneerden om te blijven werken versterken, waaronder het niet of beperkt indexerend van aanvullende pensioenen vanaf 2008 en toenemende lasten waarmee gepensioneerden te maken kunnen hebben (o.a. huren, zorgkosten).

De bovengenoemde seniorenorganisaties hebben daarom RegioPlan gevraagd om onderzoek te doen naar de ontwikkeling van de arbeidsparticipatie van ouderen, in relatie tot hun inkomens- en vermogenspositie. De seniorenorganisaties willen de onderzoeksresultaten benutten om uitspraken te doen over de mate waarin ouderen genoodzaakt zijn, of zich genoodzaakt voelen, om door te blijven werken na de AOW-gerechtigde leeftijd om zich in hun levensonderhoud te voorzien.

Dit rapport gaat eerst in op de AOW en het aanvullend inkomen dat ouderen hierop kunnen hebben, de koopkrachtontwikkeling van ouderen en hun vermogen (hoofdstuk 2). In hoofdstuk 3 beschrijven we de ontwikkeling van ouderen die blijven doorwerken na de AOW-gerechtigde leeftijd, in relatie tot hun inkomens- en vermogenspositie. In hoofdstuk 4 volgt de conclusie.

¹ Gedoeld wordt op koopkrachtontwikkeling als een procentuele jaar-op-jaarverandering van het gestandaardiseerde besteedbare huishoudensinkomen, gecorrigeerd voor de prijsverandering. Zie ook: <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrip-pen?tab=k#id=koopkracht>

² Ook de arbeidsparticipatie onder AOW-gerechtigden – het aandeel onder hen met een betaalde baan – nam volgens het CBS in dit tijdsbestek toe van bijna 6 procent in 2009 tot ruim 7 procent in 2019.

³ Afhankelijk van de huishoudensamenstelling, ligt een kale AOW-uitkering maandelijks enkele tientjes per huishoudenslid boven de lage-inkomensgrens. Zie ook hoofdstuk 2.

⁴ Het gaat dan veelal om een relatief hoge hypotheekschuld of om andere schulden.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

AOW, koopkracht en vermogen

2

2 AOW, koopkracht en vermogen

2.1 AOW en aanvullend inkomen

De Algemene Ouderdomswet (AOW) is een basispensioen van de Rijksoverheid voor mensen met de AOW-leeftijd⁵ die in Nederland hebben gewoond of gewerkt. Om een volledige AOW-uitkering te krijgen, dient men hiervoor verzekerd te zijn en is 50 jaar opbouw nodig.⁶ Ook personen die niet hun hele leven in Nederland hebben gewoond kunnen AOW krijgen. De uitkering is dan wel lager: twee procent minder voor elk jaar waarin geen AOW-opbouw heeft plaatsgevonden.⁷ Eind 2018 waren er 654.880 ouderen met een onvolledige AOW.⁸

Een AOW-uitkering ligt voor zowel alleenstaanden als paren (beide van AOW-gerechtigde leeftijd) boven de door het CBS gehanteerde lage-inkomensgrens.⁹ Indien ouderen niet over een volledige AOW-opbouw beschikken en niet over aanvullend inkomen, dan kan het inkomen onder de lage-inkomensgrens uitkomen en ontstaat risico op armoede. Ter illustratie: in 2018 bedroeg de maandelijkse netto AOW-uitkering voor alleenstaanden ruim 1.110 euro en voor AOW-paren gezamenlijk ruim 1.530 euro (rekening houdend met een heffingskorting).¹⁰ Met de door het CBS voor dat jaar vastgestelde lage-inkomensgrens voor alleenstaanden en paren van maandelijks respectievelijk netto 1.060 en 1.460 euro¹¹, ligt een kale AOW-uitkering (zonder aanvullende inkomsten) enkele tientallen euro's per persoon boven deze kritische inkomensgrens.

We merken hierbij op dat langdurig rondkomen van alleen een (volledige) AOW-uitkering uiteindelijk wel kan leiden tot armoede. Zo was volgens het SCP bijna elf procent van de 90-plussers in 2017 arm.¹² Dit komt door de relatief hoge (niet-vergoede) zorgkosten binnen deze groep. Nadat die kosten van het inkomen zijn afgetrokken, blijft het resterende bedrag relatief vaak onder de door het SCP gehanteerde criteria voor armoede.

Ruim 2,1 miljoen AOW-huishoudens, waarvan ruim 1,9 miljoen met aanvullend pensioen

De AOW-uitkering bedroeg in 2017 gemiddeld 35 procent van het bruto-inkomen van AOW-huishoudens, ongeveer net zo veel als het aanvullend pensioen. Verder bestond het bruto-inkomen voor gemiddeld vijftien procent uit inkomen uit werk (als werknemer of zelfstandige) en voor dertien procent uit inkomsten uit vermogen of overig aanvullend inkomen. Tussen AOW-huishoudens kunnen inkomsten aanvullend op de AOW echter sterk verschillen.

⁵ De AOW-leeftijd is voor 2020 vastgesteld op 66 jaar en 4 maanden en gaat in stappen omhoog naar 67 jaar in 2024. In de jaren daarna wordt de AOW-leeftijd gekoppeld aan de gemiddelde levensverwachting en gaat deze met 8 maanden omhoog voor ieder jaar dat we langer leven, zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/pensioen/toekomst-pensioenstelsel/aow-leeftijd-stijgt-minder-snel>

⁶ Personen die wonen en werken in Nederland zijn doorgaans automatisch voor AOW-opbouw verzekerd. Het is mogelijk hiervan af te zien, bijvoorbeeld vanuit een specifieke levensovertuiging. Personen die buiten Nederland wonen of werken kunnen zich eveneens verzekeren voor AOW-opbouw. Zie: <https://www.svb.nl/nl/aow/wat-is-aow/verzekerd-zijn-voor-de-aow>

⁷ Het is mogelijk om ontbrekende AOW-verzekeringsjaren in te kopen, zie: <https://www.svb.nl/nl/vv/nieuw-in-nederland/voor-waarden-inkoop-aow>. Als personen in de EU (of Zwitserland) in loondienst zijn geweest, kunnen zij een AOW-equivalent krijgen uit dat land. In ieder geval voor Duitsland en Zwitserland blijkt dat ongeveer even veel te zijn als de Nederlandse AOW-uitkering.

⁸ Zie: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/71330NED/table?fromstatweb>

⁹ De lage-inkomensgrens is afgeleid van het bijstandsniveau en weerspiegelt een vast koopkrachtbedrag in de tijd, zie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/03/ruim-miljoen-huishoudens-komen-moeilijk-rond/lage-inkomensgrens>

¹⁰ Zie: <https://www.svb.nl/nl/aow/bedragen-aow/aow-bedragen-1-juli-2018>

¹¹ Zie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/50/armoederisico-in-2018-gelijk-gebleven>

¹² Zie: <https://www.scp.nl/actueel/nieuws/2019/09/03/armoede-daalt-verder-in-2017-het-aantal-arme-personen-is-bijna-939.000>

Van zes procent van de AOW-huishoudens met aanvullend inkomen zijn aanvullende inkomsten laag

Bijna 115 duizend huishoudens hadden in 2017 hooguit 250 euro bruto per maand aan inkomsten aanvullend op de AOW-uitkering. Ruim 220 duizend huishoudens (10%) hadden dat jaar aanvullende bruto-inkomsten van 250 tot hooguit 500 euro. Vooral alleenstaanden hebben relatief vaak weinig aanvullend inkomen. Meer alleenstaande vrouwen dan mannen hebben lage aanvullende inkomsten.¹³ Deze groep is financieel kwetsbaar. Volgens SEO had in 2014 bijna twintig procent van de alleenstaande vrouwen die niet gescheiden of verweduwd zijn, enkel inkomen uit de AOW en leefde bijna achttien procent van deze groep onder de lage-inkomensgrens.¹⁴

Aantal AOW-huishoudens (x 1.000) naar hoogte maandelijks aanvullend bruto-inkomen, 2017

Aanvullend inkomen	0 - 250 €/ mnd	250 - 500 €/ mnd	500 - 1.000 €/ mnd	1.000 - 2.000 €/ mnd	2.000 of meer €/ mnd
Paar, beide AOW	12,8	39,5	154,8	228,7	328,9
Paar, één partner AOW	2,0	5,2	18,7	43,9	170,4
Alleenstaande man	26,4	38,1	73,4	73,5	68,7
Alleenstaande vrouw	72,2	138,4	209,7	148,4	99,6
Totaal	113,4	221,2	456,6	494,5	667,6

Bron: CBS

3,5 procent van de AOW-huishoudens heeft een inkomen onder de lage-inkomensgrens in 2017

Van ruim 73 duizend AOW-huishoudens is het inkomen lager dan de kritische inkomensgrens. Het hebben van een jongere niet-werkende en niet-AOW-gerechtigde partner en een negatief inkomen (bijvoorbeeld als gevolg van hoge hypotheekrentebetalingen) kunnen eraan bijdragen dat het inkomen onder de lage-inkomensgrens zakt. Ook geen of een niet volledige AOW-opbouw kan hiertoe leiden.

Met de aanvullende inkomensvoorziening ouderen (AIO) kunnen ouderen zonder of met een onvolledige AOW-opbouw, onder voorwaarden (w.o. een inkomens- en vermogenstoets)¹⁵, hun inkomen aanvullen tot het sociaal minimum. Volgens de SVB maakt echter tussen de 48 en 56 procent van de op AIO rechthebbende huishoudens hier geen gebruik van. Dit betreft volgens de SVB een groep van 34 tot 51 duizend huishoudens.¹⁶

2.2 Koopkracht

Koopkracht van gepensioneerden afgelopen tien jaar achteruitgegaan

De koopkracht van gepensioneerden daalde in 2018 in doorsnee met 0,5 procent ten opzichte van 2017. Dit terwijl de mediane koopkracht bij de totale bevolking dat jaar met 0,3 procent toenam. Waar de totale bevolking met het opbloeien van de economie sinds 2013 profiteerde van een koopkrachttoename, bleef een substantiële koopkrachttoename bij gepensioneerden grotendeels uit.¹⁷

De koopkracht van gepensioneerden lag in 2018 bijna vijf procent lager dan tien jaar eerder. De koopkracht van de totale bevolking lag in 2018 daarentegen zo'n zes procent boven het niveau van 2008.

¹³ Zie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2019/27/welvaart-van-gepensioneerden>

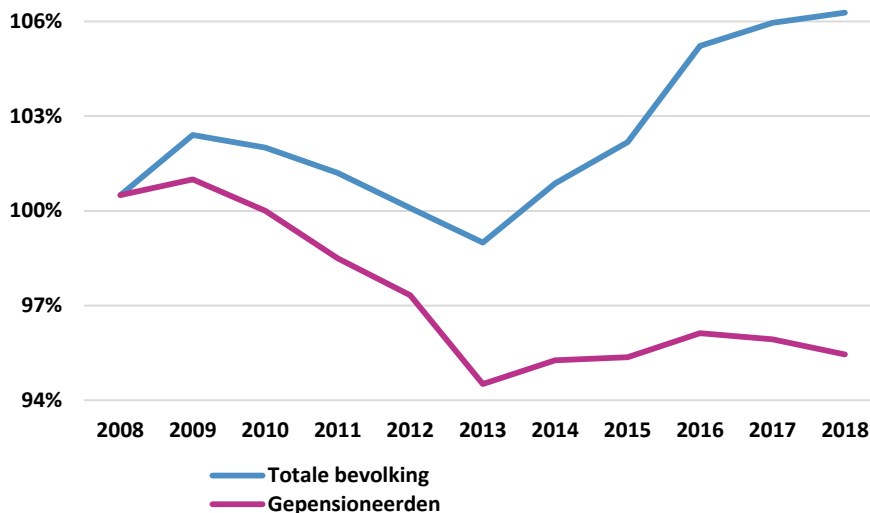
¹⁴ Zie: http://www.seo.nl/uploads/media/2017-09_Inkomenspositie_ouderen.pdf

¹⁵ Zie: <https://www.svb.nl/nl/aio/kijk-of-u-een-aio-aanvulling-krijgt>

¹⁶ De exacte redenen voor het niet-gebruik van de AIO zijn volgens de SVB onbekend. De SVB gaat niet-gebruik actief tegen, bijvoorbeeld door mensen met een onvolledig AOW-pensioen te informeren over de AIO. Zie: <https://www.svb.nl/nl/media/Oudersregelingen-ontleed-voor-WR-2.pdf>

¹⁷ Volgens de Macro Economische Verkenning 2020 van het CPB blijft de mediane koopkrachtontwikkeling van gepensioneerden ook in 2019 (+ 1,0%) en 2020 (+ 1,1%) achter op die van alle huishoudens (respectievelijk +1,2% en 2,1% in 2019 en 2020). Zie: <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/MEV2020.pdf>

Koopkrachtontwikkeling totale bevolking versus gepensioneerden, 2008-2018 (2008 = 100%)

Bron: CBS Statline

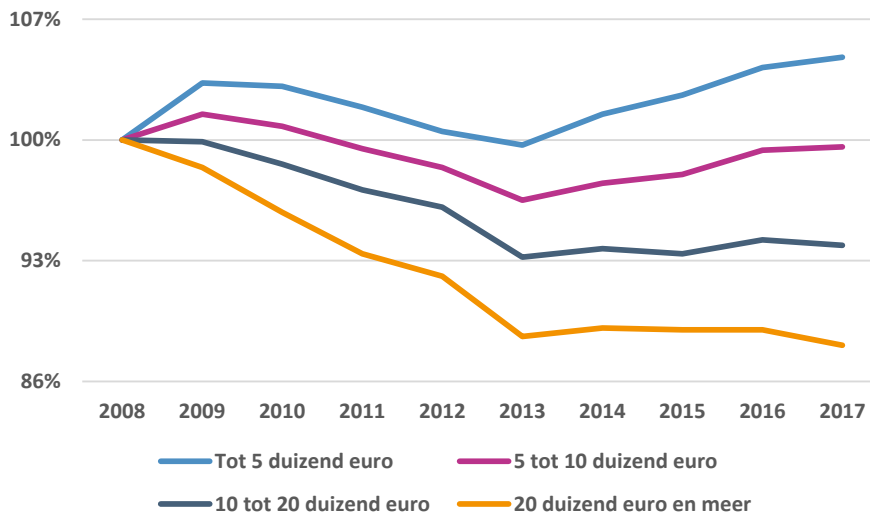
Grootste koopkrachtafname AOW-huishoudens met hoog aanvullend inkomen

Alleen van AOW-huishoudens met een aanvullend inkomen tot 5 duizend euro op jaarbasis is de koopkracht in 2017 gestegen ten opzichte van 2008 (met bijna 5%). Van de overige AOW-huishoudens met een aanvullend inkomen hoger dan dat bedrag was de koopkracht negatief over deze periode. AOW-huishoudens met een aanvullend inkomen van jaarlijks 10 tot 20 duizend euro en 20 duizend euro en meer hebben in de periode 2008-2017 respectievelijk circa zes en twaalf procent aan koopkracht ingeleverd.

AOW-huishoudens met jaarlijks aanvullende inkomsten vanaf 20 duizend euro (deze groep maakt qua omvang de helft uit van alle gepensioneerden) hebben in de periode 2008-2017 het meeste last onderzonden van het niet of beperkt indexeren van aanvullende pensioenen.

Overigens nam in 2017 de koopkracht van gepensioneerden met een aanvullend inkomen tot 10 duizend euro per jaar wel licht toe. Het gaat hier om een kwart van alle gepensioneerden.

Koopkrachtontwikkeling huishoudens met inkomen aanvullend op AOW, 2008-2017 (2008 = 100%)

Bron: CBS

Doorwerken na bereiken van de AOW-leeftijd vaak enige optie voor sterkere koopkracht

Gepensioneerden kunnen zonder werk hun inkomenssituatie vaak niet meer veranderen, waardoor hun koopkracht sterk afhankelijk is van de indexering van de AOW en aanvullende pensioenen en van fiscale maatregelen. Doorwerken na het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd is een optie voor behoud (en eventueel toename) van de koopkracht.

2.3 Vermogen

Meeste AOW-huishoudens meer vermogen dan totale bevolking, negatief vermogen komt ook voor

Het mediane vermogen van pensioenhuishoudens bedroeg ruim 129 duizend euro in 2018, meer dan drie keer zo veel als dat van de totale bevolking (38,4 duizend euro). Ouderen hebben doorgaans meer tijd gehad dan jongere mensen om het arbeidsinkomen te laten groeien, om eventueel een hypotheek af te lossen en om vermogen op te bouwen. Exclusief eigen woning komt het mediane vermogen van gepensioneerden in 2018 neer op 26,5 duizend euro, bijna twee keer zo veel als dat van de totale bevolking (14,9 duizend euro).

Een negatief vermogen komt bij bijna vier procent van de pensioenhuishoudens voor (bijna 77 duizend huishoudens).¹⁸ Het gaat dan veelal om huishoudens met een relatief hoge hypotheekschuld.¹³ Dit aandeel is de afgelopen jaren afgenomen door de toestroom van jongere huishoudens tot de groep gepensioneerden met een relatief hoger vermogen.

¹⁸ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83835NED/table?ts=1599129279648>

Doorwerken na de AOW

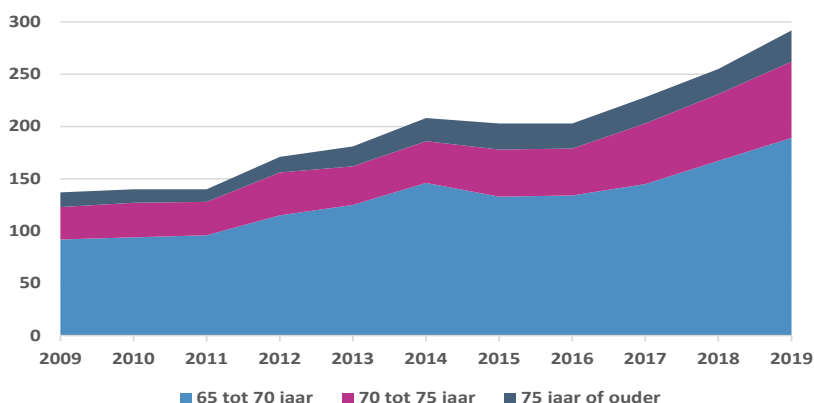
3

3 Doorwerken na de AOW

3.1 Doorwerkende ouderen

Het aantal ouderen met een betaalde baan is de afgelopen jaren fors toegenomen. In 2019 hadden 292 duizend 65-plussers een betaalde baan. Tien jaar eerder waren dat er nog minder dan 140 duizend. Deze ontwikkeling valt deels toe te schrijven aan de vergrijzing. Het totale aantal 65-plussers nam in tien jaar tijd met meer dan een derde toe, van bijna 2,5 miljoen in 2009 naar ruim 3,3 miljoen in 2019. Ook de arbeidsparticipatie van ouderen – het aandeel onder hen met een betaalde baan – nam in deze periode echter toe (zie verderop).

Aantal 65-plussers (x 1.000) met een betaalde baan, 2009-2019

Bron: CBS StatLine

Ruim zeven procent van alle AOW-gerechtigden heeft betaalde baan in 2019

In 2009 had twaalf procent van de 65- tot 70-jarigen een betaalde baan. In 2019 bedroeg dit aandeel negentien procent. De arbeidsparticipatie van 70- tot 75-jarigen en 75-plussers nam toe van respectievelijk vijf en één procent in 2009 naar acht en twee procent in 2019.

De groeiende arbeidsparticipatie van 65-plussers wordt deels veroorzaakt door de verhoging van de AOW-leeftijd, die vanaf eind 2012 met stappen is verhoogd van 65 jaar naar 66 jaar en vier maanden in 2019. Hiermee rekening houdend, is de arbeidsparticipatie van AOW-gerechtigden toegenomen van circa 5,8 procent in 2009 naar circa 7,1 procent in 2019.¹⁹ Dat komt neer op ruim 215 duizend AOW-gerechtigden met een betaalde baan.

Meeste AOW-gerechtigden werken parttime

Het aandeel werkende AOW-gerechtigden met een deeltijdbaai groeide van 80 procent in 2009 naar 86 procent in 2019. Een op de vijf doorwerkende AOW-gerechtigden tot 70 jaar werkt in 2019 voltijds. Van de 65- tot 70-jarigen en 75-plussers met een baan werkt respectievelijk tien en zeven procent voltijds in 2019.

Doorwerkende AOW-gerechtigden (x 1.000), naar arbeidsduur, 2009-2019

	Tot 70 jaar		70-75 jaar		75 jaar of ouder	
	2009	2019	2009	2019	2009	2019
Deeltijd	71	91	26	67	13	27
20-35 uur per week	21	28	8	15	3	6
Tot 20 uur per week	50	63	19	51	10	21
Voltijd	21	22	5	7	1	2
Totaal	92	112	32	73	14	30

Bron: CBS StatLine

¹⁹ Deze berekening is gebaseerd op het aantal personen van 66 jaar en ouder met een betaalde baan in 2019, zoals in kaart gebracht door het CBS. CBS StatLine maakt bij de leeftijden van werkende ouderen geen onderscheid naar leeftijd in maanden, waardoor dit een inschatting betreft.

Vast dienstverband komt vaker voor, helft van de AOW-gerechtigden met baan werkt als zelfstandige
 Werkende AOW-gerechtigden hebben in toenemende mate een baan in vast dienstverband. Vooral personen van 75 jaar en ouder werken vaker in vaste dienst. Het aandeel AOW-gerechtigden dat als zelfstandige werkzaam is neemt iets af, maar komt in 2019 nog altijd neer op ongeveer de helft van alle AOW-gerechtigden met een betaalde baan.

Aandeel AOW-gerechtigden met een betaalde baan naar arbeidsrelatie, 2009-2019

	Tot 70 jaar		70-75 jaar		75 jaar of ouder	
	2009	2019	2009	2019	2009	2019
Werknemer vast (%)	21	28	13	15	7	17
Werknemer flexibel (%)	32	26	29	34	36	30
Zelfstandige (%)	48	47	58	52	57	53

Bron: CBS StatLine

3.2 Doorwerkende AOW-huishoudens en aanvullend inkomen

Een op de zes doorwerkende AOW-éénpersoonshuishoudens heeft in 2018 een relatief laag aanvullend overig inkomen (zoals ouderdoms- of partnerpensioen) en vult dit aan met een betaalde baan. In totaal hebben bijna 49 duizend éénpersoonshuishoudens extra inkomsten uit werk boven op hun AOW.

Doorwerkende éénpersoonshuishoudens van AOW-gerechtigde leeftijd, naar aanvullend inkomen uit werk en overig aanvullend inkomen, als aandeel van alle AOW-gerechtigde éénpersoonshuishoudens, 2018

Hoogte aanvullend inkomen	Doorwerkende huishoudens (x 1.000)	Gemiddeld aanvullend inkomen uit werk (x € 1.000)	Gemiddeld aanvullend overig inkomen (x € 1.000)	Aantal doorwerkers als % van huishoudens met vergelijkbaar aanvullend inkomen
Tot 10 duizend euro	8,0	2,4	3,9	2
10 tot 20 duizend euro	12,4	5,3	9,7	5
20 tot 30 duizend euro	9,7	8,7	16,0	9
30 tot 40 duizend euro	6,1	12,5	22,1	11
40 tot 50 duizend euro	3,7	16,0	28,6	14
50 duizend euro of meer	8,9	43,0	66,2	24
Totaal	48,8	13,9	23,1	5

Bron: CBS

Van ruim 100 duizend tweepersonshuishoudens (beide AOW-gerechtigde leeftijd) werkt één of werken beide huishoudensleden door na het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. AOW-huishoudens met een hoger aanvullend inkomen werken vaker door dan huishoudens met lagere extra inkomsten.

Doorwerkende tweepersonshuishoudens (beide AOW-leeftijd; één of beide doorwerkend), naar aanvullend inkomen uit werk en overig inkomen, als aandeel van alle AOW-gerechtigde tweepersonshuishoudens, 2018

Hoogte aanvullend inkomen	Doorwerkende huishoudens (x 1.000)	Gemiddeld aanvullend inkomen uit werk hoofdkostwinner (x € 1.000)	Gemiddeld totaal aanvullend inkomen (x € 1.000)	Aantal doorwerkers als % van huishoudens met vergelijkbaar aanvullend inkomen
10 tot 20 duizend euro	4,5	2,5	17,1	3
20 tot 30 duizend euro	16,8	4,5	25,4	8
30 tot 40 duizend euro	19,7	7,3	34,9	14
40 tot 50 duizend euro	16,0	9,9	44,8	17
50 duizend euro of meer	43,8	27,7	107,2	26
Totaal	100,8	15,8	65,2	13

Bron: CBS

De prikkel om door te werken na de AOW komt bij alle inkomensklassen voor

Niet alleen de huishoudens met een relatief laag aanvullend inkomen blijven werken na het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. Bij zowel de eenpersoons- als tweepersoonshuishoudens zien we dat doorwerken na de AOW voorkomt binnen alle inkomensklassen. De motivatie voor ouderen om te blijven werken is dus niet altijd vanuit financiële noodzaak.

We merken hierbij op dat hoger opgeleiden doorgaans een hoger inkomen hebben en dat hoger opgeleide ouderen vaker een goede lichamelijke kwaliteit van leven ervaren dan leeftijdsgenoten met een lage opleiding.²⁰ Doorwerken na de AOW is gemakkelijker met een betere gezondheid. Mogelijk verklaart dit deels waarom relatief veel ouderen met een relatief hoog aanvullend inkomen doorwerken na de AOW. Ook merken we op dat personen met een niet-westerse achtergrond hun eigen gezondheid minder vaak als (zeer) goed ervaren en dat zij bijvoorbeeld vaker obesitas hebben dan mensen met een Nederlandse achtergrond.²¹ Een relatief zwakkere gezondheid (in verhouding tot ouderen met een Nederlandse achtergrond) draagt er mogelijk aan bij dat het voor ouderen met een migratieachtergrond (extra) lastig kan zijn om door te werken na de AOW.²²

3.3 Doorwerkende AOW-huishoudens en vermogen

Het aantal AOW-gerechtigde eenpersoonshuishoudens met een negatief vermogen en een betaalde baan is in 2018 bijna verdubbeld ten opzichte van 2011. Een op de tien AOW-gerechtigde eenpersoonshuishoudens met een negatief vermogen werkt door na de AOW. Dit aandeel is stabiel gebleven in de periode 2011-2018. Eenpersoonshuishoudens met een negatief vermogen werken vaker door na de AOW-leeftijd dan gemiddeld. Alleen vermogende huishoudens (vermogen van 1 miljoen euro of meer) werken vaker door.

Doorwerkende eenpersoonshuishoudens van AOW-gerechtigde leeftijd, naar vermogen (in euro's) en als aandeel van AOW-gerechtigde eenpersoonshuishoudens met een vergelijkbaar vermogen, 2011-2018

Vermogensklassen	2011		2018	
	Doorwerkende huishoudens (x 1.000)	Als % van alle huishoudens met vergelijkbaar vermogen	Doorwerkende huishoudens (x 1.000)	Als % van alle huishoudens met vergelijkbaar vermogen
Vermogen negatief	1,6	10	3,1	10
0 tot 5.000	5,0	3	5,0	3
5.000 tot 10.000	1,9	3	2,1	3
10.000 tot 20.000	2,6	3	2,6	3
20.000 tot 50.000	3,7	3	3,9	4
50.000 tot 100.000	2,8	5	3,8	6
100.000 tot 200.000	5,2	6	6,7	6
200.000 tot 500.000	9,6	6	11,7	6
500.000 tot 1 miljoen	4,6	10	5,6	10
1 miljoen of meer	2,9	18	4,1	19
Totaal	40,2	5	48,8	5

Bron: CBS

²⁰ Zie: <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/270462001.pdf>

²¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2018/47/gezondheid>

²² Bovendien hebben personen met een migratieachtergrond volgens discriminatie.nl vaker te maken met discriminatie op de arbeidsmarkt. Zo wijzen praktijktesten met fictieve sollicitanten uit dat personen met een migratieachtergrond minder kans hebben om uitgenodigd te worden voor een gesprek dan sollicitanten zonder een migratieachtergrond. Zie: <https://discriminatie.nl/files/2020-04/monitor-arbeidsdiscriminatie-2015-2019.pdf>

Van een op de vijf AOW-tweepersoonshuishoudens met een negatief vermogen heeft één of hebben beide personen een betaalde baan in 2018 (in 2011 betrof dit bijna een kwart van de huishoudens). Dat is vaker dan gemiddeld en alleen huishoudens met een vermogen van 1 miljoen euro of meer werken vaker door.

Doorwerkende tweepersoonshuishoudens (beide AOW-leeftijd; één of beide werkt/werken), naar vermogen (in euro's) en als aandeel van AOW-gerechtigde huishoudens met een vergelijkbaar vermogen, 2011-2018

Vermogensklassen*	2011		2018	
	Doorwerkende huishoudens (x 1.000)	Als % van alle huishoudens met vergelijkbaar vermogen	Doorwerkende huishoudens (x 1.000)	Als % van alle huishoudens met vergelijkbaar vermogen
Vermogen negatief	2,1	23	3,8	21
0 tot 5.000	3,8	9	3,7	7
5.000 tot 10.000	2,3	9	1,9	7
10.000 tot 20.000	3,3	8	3,0	8
20.000 tot 50.000	6,1	8	6,1	8
50.000 tot 100.000	4,5	11	6,7	12
100.000 tot 200.000	10,1	12	14,5	12
200.000 tot 500.000	23,4	12	32,1	12
500.000 tot 1 miljoen	11,3	18	16,2	18
1 miljoen of meer	8,4	31	12,9	33
Totaal	74,9	12	100,8	13

* Als saldo van bezittingen en schulden. Bezittingen worden o.a. gevormd door bank/spaartegoeden, effecten, eigen woning, aanmerkelijk belang en overige bezittingen. Schulden omvatten o.a. hypotheekschuld en consumptief krediet.

Bron: CBS

Conclusie

4

4 Conclusie

Steeds meer ouderen hebben een betaalde baan. Seniorenorganisaties KBO-PCOB, Koepel Gepensioneerden, FASv en NOOM hebben RegioPlan gevraagd onderzoek te doen naar de ontwikkeling van de arbeidsparticipatie van ouderen, in relatie tot hun inkomens- en vermogenspositie.

Koopkracht senioren staat onder druk

Waar de koopkracht van de totale bevolking in 2018 hoger lag dan in 2008, is de koopkracht van de meeste gepensioneerden juist verslechterd. De koopkracht van gepensioneerden lag in 2018 bijna vijf procent lager dan tien jaar eerder. Vooral ouderen met een aanvullend inkomen zijn erop achteruitgegaan en ondervinden last van het niet of beperkt indexeren van aanvullende pensioenen. Hoewel de koopkrachtontwikkeling van gepensioneerden in 2019 en 2020 volgens ramingen van het CPB positief is, blijft deze achter op die van de totale bevolking.

Forse toename werkende AOW-gerechtigden

Het aantal AOW-gerechtigden met een betaalde baan is de afgelopen jaren fors toegenomen. De arbeidsparticipatie van AOW-gerechtigden bedroeg in 2019 naar schatting ruim zeven procent (in 2009 was dat nog minder dan 6%). Dit komt neer op ruim 215 duizend AOW-gerechtigden met een betaalde baan. De arbeidsparticipatie is het hoogst onder de AOW-gerechtigden tot 70 jaar: circa veertien procent van hen heeft een betaalde baan (meer dan 110 duizend personen). Bij 65- tot 70-jarigen en 75-plussers komt dit aandeel neer op acht en twee procent (resp. circa 73 en 30 duizend personen).

Binnen alle vermogensklassen wordt doorgewerkt, maar ouderen met schulden doen dat vaker

Bijna 77 duizend pensioenhuishoudens kampen met een negatief vermogen. Het aantal AOW-gerechtigde alleenstaanden en paren met een negatief vermogen en een betaalde baan is in 2018 bijna verdubbeld ten opzichte van 2011. AOW-huishoudens met een negatief vermogen werken vaker dan gemiddeld door: respectievelijk 10 en 21 procent van de alleenstaanden en paren (beide AOW-leeftijd) met een negatief vermogen werkt door na de AOW (dit komt neer op resp. ruim 3 duizend en bijna 4 duizend alleenstaanden en paren die doorwerken na de AOW), tegenover gemiddeld vijf en dertien procent van alle eenpersoons- en tweepersoonshuishoudens met een positief vermogen.

Overigens komt doorwerken na de AOW voor bij alle inkomensklassen: zowel huishoudens met een relatief laag als een relatief hoog aanvullend inkomen op de AOW werken door. Doorwerken na de AOW is dus niet alleen uit (financiële) nood geboren.

Rondkomen voor aanzienlijke groep ouderen geen vanzelfsprekendheid

Een kale AOW voorziet enkel in het minimaal noodzakelijke om van te leven. Voor een aanzienlijke groep zonder of met een klein aanvullend inkomen en/of met een onvolledige AOW-opbouw – in totaliteit bestaat deze groep naar schatting uit ten minste 300 duizend huishoudens – is maandelijks financieel rondkomen geen vanzelfsprekendheid.

Doorwerken vaak enige optie voor behoud van koopkracht

Gepensioneerden kunnen zonder werk hun inkomenssituatie vaak niet meer veranderen, waardoor hun koopkracht sterk afhankelijk is van de indexering van de AOW en aanvullende pensioenen en van fiscale maatregelen. Doorwerken is vaak de enige optie voor het behoud van koopkracht.

Voor de groep ouderen met een inkomen lager dan de kritische inkomensgrens kan doorwerken na de AOW noodzakelijk zijn om maandelijks de eindjes aan elkaar te knopen. Ook de groep ouderen met een inkomen op of (net) boven de lage-inkomensgrens kan doorwerken echter als noodzakelijk zien om financieel rond te komen, of om – gegeven de afnemende koopkracht waarmee zij te maken hebben – dezelfde levensstandaard te behouden.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

RegioPlan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl